

Facem parte dintr-un mecanism complex, nu ne controlăm destinul aşa cum am voi. Toţi depindem de toţi …De multe ori, aş zice că de prea multe ori, ies lucrurile altfel decât ne-am dori noi să iasă… Kafka ştie să surprindă destinul aflat în derivă al unui tânăr plecat în America singur, trimis „cu domiciliul forţat” (aşa cum se spunea odată…)

„De pe vasul care intra în portul New York cu motoarele încetinite, tânărul Karl Rossmann, în vârstă de şaisprezece ani, expediat în America de sărmanii lui părinţi pentru că fusese sedus de o servitoare care îi făcuse un copil”…

…vede pentru prima dată noua lume în care a ajuns. Până la debarcare mai are timp de discuţii cu fochistul vasului:

„— Dar de ce a trebuit să-ţi iei lumea în cap ?

— Eh! făcu Karl evaziv şi, privindu-l mai departe surâzător pe fochist, schiţă cu mâna un gest de plictis, părând a-i cere înţelegere chiar şi pentru ceea ce nu-i mărturisise.”

Tânărul pasager al vasului are o valiză care ţine locul fostei sale patrii. Până la urmă, şi un pat de pe vas e un loc de-acasă…

„— Trebuie să vă apăraţi într-un fel oarecare! exclamă Karl cu înflăcărare. Uită că se află în spaţiul nesigur al unui vas, acostat la ţărmul unui continent necunoscut, într-atât

se simţea ca la el acasă pe patul fochistului.”

Karl, deşi foarte tânăr, are o judecată matură. El este cel care-i spune fochistului cum trebuie pusă problema când e vorba despre nişte drepturi salariale:

„Căutaţi să faceţi o regulă în aceste plângeri, expunându-le în ordinea însemnătaţii lor; în acest mod poate că nici nu va mai fi nevoie să pomeniţi o bună parte din ele. Mie mi le-aţi înfăţişat întotdeauna cu claritate.”

Ar dori ca părinţii să-l vadă în aceste momente şi să fie mândri de el:

"Ce n-ar fi dat să-i fi fost de faţă parinţii! În atari împrejurări şi-ar fi schimbat oare părinţii părerea despre el ? L-ar fi rechemat oare în preajma lor, copleşindu-l cu laude ? L-ar fi privit ei măcar o dată în luminile ochilor pe atât de devotatul lor fiu ?”

În America, tânărul îşi cunoaşte unchiul.

„Karl, care şedea genunchi în genunchi cu unchiul său, îl privi pe acesta drept în ochi şi se îndoi că omul din faţa lui va fi vreodată în stare să-l smulgă din inima sa pe fochist şi să-i ia locul.”

Primul contact cu America, primele dezamăgiri:

„Aici nu puteai conta pe mila nimănui; ceea ce aflase Karl din lecturi despre America, se adeverea, astfel, pe deplin. După cum putea să observe, aici numai cei avuţi îşi puteau gusta din plin bucuria în mijlocul atâtor chipuri indiferente.”

New-York, un oraş cu viaţa trepidantă, unde nu oricine se poate simţi bine:

„Turistul îşi poate permite luxul — ba, într-o măsură, i se recomandă chiar — să contemple, solitar, trepidaţia zilei new-yorkeze; dar pentru cel sortit să rămână aici, asta înseamnă curată sinucidere.[…]Privită de sus, strada asta apărea ca o scurgere haotică, mereu alta, cu siluete omeneşsti deformate, vehicule cu acoperişuri multicolore care emanau, la rândul lor, un amalgam de zgomote, prăfărie şi mirosuri tari.”

Karl face cunoştinţă prin intermediul înstăritului său unchi american cu oameni care sunt de o mediocritate evidentă, dar fac parte din înalta societate.

„Prima cunoştinţă o făcu într-o dimineaţă în persoana unui tânar zvelt şi extraordinar de suplu. Judecat cu ochi de părinte, nu putea fi decât un trântor care trăia pe picior mare; era de ajuns să cunoşti o singură zi din viaţa lui spre a te dezgusta de tot. Părea că ştie ori că bănuieşte toate acestea şi, pentru a le preîntâmpina, tânărul milionar avea în ochi şi pe buze un zâmbet de extaz continuu, pe care şi-l adresa sieşi, celui cu care vorbea, întregii lumi.”

Unchiul îi arată lui Karl, destul de greu de altfel, întreprinderea pe care o patrona.

„Întreprinderea unchiului era un fel de casă de comision şi expediţieKarl văzu dinaintea sa un funcţionar total indiferent la ceea ce se întâmpla în jur; avea pe cap un cerc de oţel şi urechile îi erau strivite sub ciupercile a două receptoare. Era cât se poate de zgârcit în tot ce spunea la microfon acest om şi se vedea că-i de-a dreptul pornit împotriva cuiva, şi că îi pretindea acestuia oarecari precizări; însă înainte de a-i replica respectivului, funcţionarul auzea în aparat nişte cuvinte care îl interesau şi care îl sileau să coboare ochii pe hîrtie, să noteze.”

Rossmann (să-i mai spunem şi pe numele de familie lui Karl) începe să ştie ce înseamnă „America văzută de aproape” (titlul unei cărţi de care mi-aduc aminte cu oarecare nostalgie). La masa unde a fost invitat are o atitudine voit în afara normelor din societatea înaltă unde a ajuns de curând:

„Sila pe care o simţise tot timpul cinei îl aduse pe Karl într-o asemenea stare de iritare încât, contrar obişnuinţelor lui, socoti cam nepoliticoase cuvintele domnului Pollunder. Starea asta îl facu, în cele din urmă, ba să manânce necuviincios de repede şi de hulpav, ba să-şi arunce cu

gesturi obosite cuţitul si furculiţa, fiind cel mai nesuferit dintre comeseni.”

Franz Kafka a murit în 1924, romanul „America” a apărut în 1927. Vă reamintesc acest lucru pentru a putea compara mai lesne lumea de atunci – când a scris romanul - cu lumea noastră de azi:

„Klara veni iar lânga el şi se aplecă atât de mult asupra ochilor lui, încât, dacă nu ar fi avut stăpânire de sine, ar fi trebuit să se uite drept în pupilele ei.”

Cine s-ar ruşina azi să privească pe altcineva drept în ochi?

Creşte dezgustul lui Karl faţă de tot ce înseamnă America în momentul când află că domnişoara privită aproape în ochi e logodnica unui tip bătrân şi gras. Mai mult, unchiul din America îi comunică în scris că nu poate avea grijă de el şi îi recomandă să fie ascultător şi cât se poate de serviabil cu grăsunul domn Green, logodnicul Klarei. În atari condiţii, praghezul ajuns pe Noul Continent îşi ia „America-n cap” şi pleacă spre San Francisco. …Şi nenorocul îi scoate în cale oameni şi întâmplări care n-au nicio legătură cu seninătatea gândirii sale sau cu sufletul lui de om bun.

„După un marş scurt, Karl ajunse la o oarecare staţie terminus a liniilor de camioane new-yorkeze, unde se afla un mic han, în care se dormea extrem de rar; Karl ceru patul cel mai ieftin, căci se văzu în situaţia de a începe imediat a-şi chibzui cheltuielile."

Eroul romanului e un tip hotărât. Se prezintă noilor vecini de cameră în hotelul unde a găsit găzduireşi le spune că ar dori să afle despre ei câteva elemente esenţiale.

„— Mă numesc Karl Rossmann si sunt german. Fiindu-ne dat să stăm în aceeaşi cameră, vă rog să-mi spuneţi numele dumneavoastră şi naţionalitatea.”

Primeşte răspunsurile cerute în acelaşi stil cum a fost autoprezentarea:

"— Ăsta se numeşte Robinson şi este irlandez, iar pe mine mă cheamă Delamarche, sunt francez şi cu asta gata, să fie linişte.”

Kafka face din personajul romanului său un om sensibil, sentimental, căruia îi înţelegi suferinţele prin care trece, mai mult sentimentale decât fizice:

„Când mama se aşezase lângă fereastră, spre a-i aduce la cunoştinţă că va trebui să plece în America, Karl se jurase că, în mod categoric, nu le va scrie niciodată. Dar ce preţ avea, în noile împrejurări de viaţă, un asemenea jurământ făcut de un băiat lipsit de experienţă ! "

Privind poza adusă de-acasă,

„Se uita lung, zâmbind, la figurile părinţilor, ca şi cum pe feţele acestora ar fi fost scris dacă ei doresc ori nu doresc să primească vreo veste de la fiul lor. Cufundat în studiul fotografiei, simţi că îl cuprinde o extremă oboseală şi îşi dădu seama că nu va mai fi în stare să stea de veghe toată noaptea. Fotografia îi căzu din mână şi imediat îşi lipi obrazul de bucata de carton în care găsi o răcoare binefăcătoare şi adormi într-o dulce împăcare.”

Karl se simte străin la tot pasul pe care-l face. Până şi circulaţia automobilelor e altfel ca-n bătrâna sa Europă:

„Se înţelege că viteza de mers nu era mereu aceeaşi. Dacă din pricina marilor aglomeraţii de pe margini, în diferite pieţe era nevoie să se opereze însemnate schimbări de poziţie, rânduri întregi se opreau locului sau înaintau la pas; se întâmpla apoi ca, pentru un timp anume, toţi să gonească vertiginos, spre a se potoli iar, parcă opriţi de o singură frână. Pe şosea nu se ridica în tot acest timp niciun firicel de praf, totul se mişca în aerul cel mai curat.”

Rossmann e deschis noului, îl acceptă cu multă plăcere:

„Robinson prinse a cânta cu voce plină, iar Delamarche îl acompanie bătând din palme; Karl recunoscu melodia ca fiind dintr-o operetă din patria sa. Melodia avea text englezesc şi astfel îi plăcea mai mult decât îi placuse la el acasă.”

Patriotismul din el se manifestă cât se poate de evident atunci când e momentul. Le spune noilor săi tovarăşi de pribegie:

„Sunteţi săraci lipiţi, însă acest lucru nu vă scade cu nimic în ochii mei; voi, în schimb, mă pizmuiţi din cauza micului meu avut şi, de aceea, căutaţi să mă umiliţi, iar eu nu suport aşa ceva. Acum, după ce mi-aţi forţat geamantanul, nu găsiţi să-mi adresaţi niciun cuvânt de scuză, ba mă şi ocărâţi, îmi ocărâţi poporul; toate acestea îmi alungă orice dorinţă de a mai rămâne cu voi.”

Se vede nevoit să nu-şi mai găsească lumea pierdută de-acasă, care începea într-o poză…

„— Pentru mine fotografia asta valorează mai mult decât tot ce am în geamantan. Nimic n-o poate înlocui, nu mai pot să-mi procur alta. […] Era unica fotografie a părinţilor mei pe care o aveam.”

Eroul nostru îşi pierde locul de muncă din cauza prietenilor săi (Rossmann şi Delamarche) şi înţelege faptul că-i prea mic pentru o lume atât de mare şi de grăbită cum e America

„Karl înţelese că serviciul său era ca şi pierdut; chelnerul-şef vorbise ca şi cum ăsta ar fi fost un fapt împlinit, iar portarul-şsef o repetase. Pentru un biet liftier nici nu era nevoie, se înţelege, de vreo aprobare din partea direcţiei hotelului.”

Are parte, până la sfârşitul romanului (neterminat de autor) de întâmplări în care stilul caracteristic lui Franz Kafka se observă destul de uşor. Probabil că în fiecare sfârşit de aventură

prin care trece Karl Rossmann putem vedea, sau cel puţin întrevedea, un sfârşit al neterminatului roman „America”. Destui cititori ar fi dorit un altfel de final, scris de Kafka însuşi. După părerea mea, chiar această nesfârşită căutare a ceva bun într-o ţară în care se poate orice, e cel mai bun mod de a termina o operă literară valoroasă, dar nu la fel de spumoasă ca altceva scris de Kafka şi prezentat pe site, „Procesul”.